

Anexa nr. II la Ordinul ministrului educației nr. 3702/21.04.2021

MINISTERUL EDUCAȚIEI

**Programa școlară
pentru aria curriculară**

***TERAPIE EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI
INTEGRATĂ***

DISCIPLINA SOCIALIZARE

**Învățământ special
Clasele a V-a – a X-a
Dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate**

București, 2021

Notă de prezentare

Aria curriculară **Terapia educațională complexă și integrată** are alocată o normă de profesor educador/clasă și cuprinde activități de: Formarea autonomiei personale, Socializare, Stimulare cognitivă, Terapie ocupațională și Ludoterapie. Aceste activități, realizate de profesorul-educator, sprijină și completează programul de predare-învățare-evaluare realizat de profesorul de psihopedagogie specială. Numărul orelor de terapie se stabilește în mod personalizat pentru fiecare elev, în funcție de particularitățile sale de vârstă și de dezvoltare individuală.

Programa pentru *Terapia educațională complexă și integrată* este elaborată potrivit unui nou model de proiectare curriculară, centrat pe competențe. Construcția programei este realizată astfel încât să contribuie la formarea unor competențe necesare unui minim de autonomie personală și socială în cazul elevilor cu dizabilități intelectuale. Din perspectiva acestei discipline, orientarea demersului didactic pornind de la competențe permite accentuarea scopului pentru care se realizează învățarea mediată și a dimensiunii acționale în formarea unor persoane ușor integrabile în societate.

Structura programei școlare include următoarele elemente: - Notă de prezentare - Competențe generale - Competențe specifice și exemple de activități de învățare - Conținuturi - Sugestii metodologice.

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în diverse contexte particulare.

Competențele generale vizate la nivelul disciplinei eșalonează achizițiile elevului pentru întregul ciclu primar/gimnazial.

Competențele specifice sunt derivate din competențele generale, reprezintă etape în dobândirea acestora și se formează pe durata unui ciclu de învățământ în cazul elevilor cu dizabilitate intelectuală severă. Pentru realizarea competențelor specifice, în programă sunt propuse exemple de activități de învățare care valorifică potențialul psihoindividual al elevului și care integrează strategii didactice adecvate unor contexte de învățare variate.

Conținuturile învățării se constituie din inventarul achizițiilor necesare elevului pentru dobândirea unor competențe de bază.

Prezenta programă școlară propune o ofertă flexibilă, care permite cadrului didactic să modifice, să completeze sau să înlocuiască activitățile de învățare-recuperare. Se urmărește astfel realizarea unui demers didactic personalizat, care să asigure formarea competențelor prevăzute de programă în contextul specific al fiecărei clase și al fiecărui elev, în funcție de potențialul psihoindividual.

„Având în vedere categoria elevilor cărora li se adresează prezenta programă este necesară o abordare specifică educației speciale, în esență, pe stimularea învățării-recuperării prin exerciții, jocuri didactice, care să ofere în același timp o plajă largă de diferențiere a demersului terapeutic, în funcție de nivelul de dezvoltare a elevilor. Actuala programă școlară situează în centrul preocupării sale învățarea mediată, activă, centrată pe elev. Învățarea nu este un proces pasiv, care li se întâmplă elevilor, ci o experiență personală, la care ei trebuie să participe.

Desfășurându-se în zona dezvoltării (mentale) actuale, învățarea empirică (spontană, nedirijată) nu dispune de valențe formative deosebite, deoarece ea nu solicită elevul la un efort intelectual intens. Pentru a fi eficientă în sens formativ, învățarea-recuperarea se cere a fi proiectată astfel încât să acționeze în zona proximei dezvoltări, adică să-l solicite pe elev peste capacitățile lui de învățare spontană. În această perspectivă, învățarea-recuperarea are un caracter intensiv, stimulat și urmărește nu atât acumularea de material informativ – dar și aceasta – cât, mai ales, antrenarea capacităților reale de care dispune elevul, accelerarea dezvoltării sale, cu alte cuvinte, transformarea continuă a zonei proximei dezvoltări în zonă a dezvoltării actuale, forța

motrică a acestei dezvoltări accelerate găsimu-se în resursele interne ale învățării-recuperării ca factor dinamizator, adică ale unei învățări formative, dinamice.

Această perspectivă stă la baza elaborării unor modele de intervenție instructiv-educativă și terapeutică mai eficientă, având ca element central învățarea mediată. Învățarea mediată este acel tip de activitate cognitivă, în cadrul căreia accesul elevului la noua informație și la demersul rezolutiv operațional este (inter)mediat de către o altă persoană – părinte, dascăl sau chiar un elev mai mare – care-l susține afectiv și-l ajută să înțeleagă și să facă ceea ce i se cere, acționând într-o zonă – zona proximei dezvoltări – care depășește, mai mult sau mai puțin accentuat, capacitățile sale de rezolvare independentă.

Terapia educațională complexă și integrată se bazează pe un curriculum structurat pe patru arii de dezvoltare:

- aria de dezvoltare fizică
- aria de dezvoltare perceptivă
- aria de dezvoltare intelectuală
- aria de dezvoltare personală și socială

Competențele și componentele constitutive ale ariilor de dezvoltare sunt completate sau adaptate în funcție de particularitățile elevilor și de nivelul lor de școlarizare.

Disciplinele din cadrul ariei curriculare terapie educațională complexă și integrată sunt:

- *Stimularea cognitivă* - vine în sprijinul activităților educative realizate de elev împreună cu profesorul psihopedagog, pentru completarea acestora și consolidarea lor (activități de învățare)

- *Terapia ocupațională* - are ca scop formarea unor deprinderi adaptative care-i permit elevului să-și satisfacă nevoile personale și să răspundă cerințelor mediului (colaj, modelare plastilină, diverse produse finite: decorațiuni, felicitări); include și meloterapia

- *Formarea autonomiei personale* - vizează formarea capacității elevului de a se manifesta cât se poate de independent (igienă personală, reguli de conduită etc.)

- *Socializarea* - are scopul de a pregăti elevii pentru integrarea optimă în viața socială și familială (norme de comportare, obișnuirea cu spațiul clasei, școlii, împrejurimile și cadrul social larg, vizite, excursii etc.)

- *Ludoterapia* - vine în sprijinul socializării elevului, îi dezvoltă spiritul de echipă, comunicativitatea, spiritul creator și îl responsabilizează cu ajutorul jocurilor diverse.

În cazul copiilor cu dizabilități intelectuale severe descoperirea propriului corp și a lumii exterioare devine prioritară pentru creșterea gradului de adaptabilitate, pentru formarea unor deprinderi de autonomie personală și socială și pentru înțelegerea și perceperea corectă a lumii în care trăiesc.

Cunoașterea științifică a mediului înconjurător oferă copiilor ocazia de a gândi și a învăța, de a-și dezvolta curiozitatea și interesul pentru anumite aspecte ale lumii înconjurătoare, prin acțiune directă, explorare și observație.

Prin intermediul modulelor din cadrul ariei curriculare "Terapia educațională complexă și integrată, școala asigură caracterul științific al cunoștințelor empirice achiziționate de elev în viața cotidiană, încât acestea să devină cunoștințe funcționale, eficiente adaptării la mediul social. Noțiunile științifice dobândite de copilul cu dizabilități intelectuale au o acoperire senzorială, având la bază contactul direct cu obiectele și cu imaginile acestora. Caracterul practic-aplicativ al experiențelor de cunoaștere în care este introdus copilul permite înțelegerea relațiilor dintre organ și funcție (ureche-aur; ochi-văz etc), organism și mediu.

Structurarea proceselor de cunoaștere constituie un demers complex, căruia îi urmează dezvoltarea cognitivă și învățarea instrumentală. La copilul cu dizabilități intelectuale, educația cognitivă este specifică, urmând un proces diferit de învățarea

copilului obișnuit. Stimularea senzorială și motorie condiționează abilitatea copilului pe axele principale: comunicare, abilități cognitive, autonomie personală și socială.

Educarea proceselor senzorial-motorii primare și dezvoltarea motricității generale vizează dezvoltarea unor abilități și deprinderi care constituie punctul de plecare în dezvoltarea cognitivă, a limbajului, a comunicării, precum și operaționalizarea unor concepte matematice elementare. În dezvoltarea senzorială, unele experiențe de viață, cum ar fi cele care implică spațiul, timpul și cantitatea, au scopuri legate de matematică. Formarea și operaționalizarea unor concepte matematice elementare conduc la înțelegerea conceptului de număr și folosirea concretă a numerelor în situații cotidiene (exemplu : alegerea autobuzului corect, folosirea banilor etc.).

Diferențierea curriculară se va face prin sarcini, prin sprijin, prin resurse. Astfel copiii vor putea:

- să-și dezvolte interesul față de mediul înconjurător și față de propria persoană;
- să se folosească de propriile simțuri pentru a observa și a investiga mediul înconjurător;
- să-și lărgescă câmpul experienței directe;
- să înțeleagă noțiunile de cauză și efect;
- să aplice cunoștințele învățate în viața cotidiană,
- să cunoască regulile unei vieți sănătoase;
- să opereze cu instrumente de măsură și cu unități de măsură semnificative;
- să experimenteze simplu schimbările de stare ale materiei;
- să conștientizeze alternanța zi/ noapte și cea a anotimpurilor.

Copiii cu dizabilități intelectuale pot realiza progrese considerabile prin achiziții cu aplicabilitate largă în viața cotidiană și cu efecte semnificative pentru buna lor integrare socială.

Programa este astfel concepută, încât să nu îngrădească libertatea profesorului-educator de a alege activitățile recuperativ-terapeutice cele mai adecvate atingerii obiectivelor propuse.

Competențe generale

- 1. Exersarea capacităților de autonomie socială în vederea adaptării la viața cotidiană**
- 2. Dezvoltarea capacităților afective care să permită exprimarea emoțiilor și sentimentelor în mediul social**
- 3. Exersarea capacităților de cooperare, colaborare independentă în medii sociale variate**

CLASA a V-a**Competențe specifice și exemple de activități de învățare****1. Exersarea capacităților de autonomie socială în vederea adaptării la viața cotidiană**

Clasa a V-a
<p>1.1. Exersarea conduitelor de adaptare și orientare în mediul ambiant Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții joc de descriere a propriei persoane sub aspect fizic; - exerciții de identificare a datelor personale (buletin de identitate, certificat de naștere); - exerciții de identificare a membrilor familiei după gradul de rudenie/familie extinsă; - jocuri de rol cu tematică diversă „De-a mama”; „De-a familia”; - exerciții-joc de recunoaștere a asemănărilor și deosebirilor persoanelor din mediul apropiat.
<p>1.2. Exersarea normelor și a deprinderilor de comportament civilizată în spațiul școlar Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificare a colegilor și a personalului unității școlare; - exerciții de stabilire a unor relații interpersonale; - exerciții joc de orientare în spațiul școlar.
<p>1.3. Conștientizarea și exersarea unor atitudini potrivite raportate la mediul social Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități de identificare imagistică a spațiului social (stradă, magazine etc.); - exerciții aplicative de deplasare în spațiul din afara școlii; - exerciții de observare a marcajelor rutiere; - exerciții aplicative de traversare corectă în locurile permise; - exerciții aplicative de respectare a normelor de comportare civilizată în mijloacele de transport „Unde este locul meu?”, „Cum este corect?”; - exerciții aplicative de deplasare cu mijloacele de transport ; - exerciții practice de comportare civilizată cu tematică diversă; - jocuri de rol cu aplicarea regulilor însușite; - exerciții pentru dezvoltarea atitudinii ecologice „Să facem curățenie”, „Să păstrăm curățenia”; - jocuri de rol pe teme cu conținut ecologic și moral „Colțul verde”, „Să protejăm natura”; - activități practice de realizare de jucării din materiale reciclabile.

2. Dezvoltarea capacităților afective care să permită exprimarea emoțiilor și sentimentelor în mediul social

Clasa a V-a
<p>2.1. Formarea unor trăsături de personalitate necesare pentru adaptarea socioprofesională Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jocuri de intercunoaștere și relaționare pozitivă „Ghemul magic”; - jocuri de intercunoaștere, socializare, dezvoltare a interesului pentru ceilalți „Portretul colegului meu”; - jocuri pentru autocunoaștere, intercunoaștere și socializare „Jocul numelui”, „Joc de amuzament”.
<p>2.2. Exersarea capacității de autocontrol în diferite situații de viață Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități de vizionare a unor filme educative cu tematică socială;

Clasa a V-a
<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de cunoaștere a emoțiilor proprii și ale altora „Vesel, trist, timid, plângăcios, retras etc.”; - activități de educare a propriilor trăiri afective „Mă cunoști...Te cunosc” ; - exerciții practic-aplicative de comunicare și relaționare socială: jocuri afective, jocuri de mimare a unor stări afective, jocuri de identificare cu un model „Ce fac dacă?”, „Sunt copil cuminte”, „Răsplata mamei”.

3. Exersarea capacităților de cooperare și colaborare independentă în medii sociale variate

Clasa a V-a
<p>3.1. Formarea abilităților de adaptare a propriei conduite la cerințele grupului Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții practic-aplicative de însușire a regulilor de comportare civilizată – vizite, excursii, vizionări inter-clase, inter-școli cu conținut cultural, artistic, sportiv etc.; - jocuri de rol cu tematică diversă „Nu te supăra prietene”, „Ștafeta distractivă”, „Un copil politicos”; - exerciții de adaptare a ținutei și comportamentului în diferite situații.
<p>3.2. Exersarea abilităților de adaptare la nivel de microgrup/comunitate Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități de participare la evenimente din viața personală și a grupurilor de apartenență „De ziua ta”, „Ziua mamei”, „E ziua ta copile”; - exerciții de asociere a datinilor/ obiceiurilor cu evenimente religioase „Steaua”, „Plugușorul” etc.; - activități de participare la evenimente naționale și religioase „Ziua Națională”, „Ziua Europei” „Crăciun”, „Paște” etc.; - jocuri de rol cu tematică civică „Copilul de azi, adolescentul de mâine”; - exerciții practic-aplicative de cultivare a relațiilor de prietenie, de întraajutorare și colaborare; - jocuri de socializare „Așa da! Așa nu!”.

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa a V-a
Persoana	Elemente de identitate
Mediul școlar	Comportamente /conduite adecvate la cerințele mediului școlar Orientare în spațiul școlar
Mediul social	Norme de comportare civilizată în mediul social
Gestionarea emoțiilor	Independență emoțională în acțiunile proprii
Cooperare și colaborare	Adaptarea comportamentelor în diferite situații la nivel de microgrup/ comunitate

CRITERII DE EVALUARE

INDICATORI	EVALUAREA FINALĂ		
	Realizat	In curs de realizare	Nerealizat
1. Adaptarea comportamentului la mediu			
2. Manifestarea controlului și expresivității emoționale			
3. Manifestarea comportamentelor prosociale			
4. Respectarea diversității comportamentelor la nivelul grupului			

CLASA a VI-a

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Exersarea capacităților de autonomie socială în vederea adaptării la viața cotidiană

Clasa a VI-a
<p>1.1. Exersarea conduitelor de adaptare și orientare în mediul ambiant Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții-joc de recunoaștere a asemănărilor și deosebirilor persoanelor din grupul lui, în contexte variate (imagini, film, lectură); - exerciții de numire a ființelor și a lucrurilor din imediata lor apropiere/imagini/povestiri; - exerciții de recunoaștere în imagini sau în realitate a unor obiective social-culturale; din mediul apropiat, denumirea și precizarea utilității lor.
<p>1.2. Exersarea normelor și a deprinderilor de comportament civilizată în spațiul școlar Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de recunoaștere în diverse surse de informare (fotografii, pliante, prezentare Power Point) a unor obiecte/obiective aparținând spațiului școlar; - exerciții practice de comportare civilizată cu tematică diversă („În cabinetul medical”, „În cabinetul logopedic/kinetoterapie/sala de educație psihomotrică” etc.); - exerciții practice de comunicare nonverbală (gesturi cu semnificație socială) și verbală; în vederea relaționării pozitive în spațiul școlar.
<p>1.3. Conștientizarea și exersarea unor atitudini potrivite raportate la mediul social Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> -exerciții de localizare concret-situativă, pe teren și pe hartă a elementelor din orizontul apropiat; -exerciții de simulare a unor situații – problemă din spațiul apropiat școlii; -exerciții de observare și utilizare a marcajelor rutiere; -exerciții aplicative de respectare a normelor de comportare civilizată în mijloacele de transport; -jocuri de rol cu aplicarea regulilor însușite, cu tematică diversă; -exerciții pentru dezvoltarea atitudinii ecologice „La fermă”, „Micul grădinar”; -jocuri de rol pe teme cu conținut ecologic și moral „Natura – prietena noastră”; -activități practice de realizare de jucării din materiale reciclabile.

2. Dezvoltarea capacităților afective care să permită exprimarea emoțiilor și sentimentelor în mediul social

Clasa a VI-a
<p>2.1. Formarea unor trăsături de personalitate necesare pentru adaptarea socioprofesională Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - joc de rol, jocuri creative cu conținut social, povestiri și discuții pentru dezvoltarea capacității de a anticipa consecințele actelor sociale (Ex. - ce se întâmplă atunci când o regulă a jocului sau o convenție socială nu este respectată); - activități pentru formarea capacității de a distinge realitatea de imaginație, prin observații și discuții (ex. după vizionarea unui desen animat și după vizitarea unei ferme, se poate discuta dacă animalele cântă, vorbesc, dansează etc., în lumea reală sau doar în cea imaginară); - jocuri de intercunoaștere și relaționare pozitivă „Aruncă mingea”, „Cartoful frige”; - jocuri de intercunoaștere, socializare, dezvoltare a interesului pentru ceilalți „Cel mai bun prieten – portret”); - jocuri pentru autocunoaștere, intercunoaștere și socializare „Ghicește numele”, „Clovnul vesel”.

Clasa a VI-a**2.2. Exersarea capacității de autocontrol în diferite situații de viață**

Exemple de activități de învățare:

- activități de vizionare a unor filme educative cu tematică socială;
- exerciții de identificare a consecințelor actelor de violență asupra propriei persoane și asupra celorlalți (colegi, cadre didactice, părinți, prieteni etc.);
- exerciții de identificare a formelor de manifestare a atitudinilor pozitive față de sine, evaluarea corectă a calităților și defectelor personale pe baza unor liste de cuvinte/imagini reprezentative;
- jocuri afective;
- jocuri de identificare cu un model „Ce fac dacă?”.

3. Exersarea capacităților de cooperare și colaborare independentă în medii sociale variate**Clasa a VI-a****3.1. Formarea abilităților de adaptare a propriei conduite la cerințele grupului**

Exemple de activități de învățare:

- exerciții de dobândire a autocontrolului privind impulsurile violente, perceperea pozitivă a experiențelor de viață prin utilizarea suportului concret intuitiv, a prezentărilor Power Point etc.;
- exerciții de dezvoltare a capacității de autoanaliză a propriului comportament în situații specifice grupului;
- exerciții de aplicare a regulilor de comportare civilizată – vizite, excursii, vizionări inter-clase, inter-școli cu conținut cultural, artistic, sportiv etc.;
- identificarea unor tipuri de comportamente deviante în viața reală și în mediul virtual; prin folosirea necorespunzătoare a internetului.

3.2. Exersarea abilităților de adaptare la nivel de microgrup/comunitate

Exemple de activități de învățare:

- activități de dezvoltare a capacității de a conversa (ex. cum să discute cu alte persoane, cum să găsească un subiect de conversație, să asculte activ, să răspundă și să pună întrebări);
- conversații tematice despre evenimente sociale de actualitate („Ziua orașului”);
- exerciții de asociere a datinilor/ obiceiurilor cu evenimente religioase;
- jocuri de rol cu tematică civică corespunzătoare vârstei „Copilul de azi, adolescentul de mâine”.

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa a VI-a
Persoana	Elemente de identitate
Mediul școlar	Comportamente /conduite adecvate la cerințele mediului școlar Orientare în spațiul școlar
Mediul social	Norme de comportare civilizată în mediul social
Gestionarea emoțiilor	Independență emoțională în acțiunile proprii
Cooperare și colaborare	Adaptarea comportamentelor în diferite situații la nivel de microgrup/comunitate

CRITERII DE EVALUARE

INDICATORI	EVALUAREA FINALĂ		
	Realizat	In curs de realizare	Nerealizat
1. Adaptarea comportamentului la mediu			
2. Manifestarea controlului și expresivității emoționale			
3. Manifestarea comportamentelor prosociale			
4. Respectarea diversității comportamentelor la nivelul grupului			

CLASA a VII-a**Competențe specifice și exemple de activități de învățare****1. Exersarea capacităților de autonomie socială în vederea adaptării la viața cotidiană**

Clasa a VII-a
<p>1.1. Exersarea conduitelor de adaptare și orientare în mediul ambiant Recunoașterea propriei identități prin raportare la mediul în care trăiește Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții-joc de identificare a rolului individului la nivelul grupului și al familiei; - joc de rol cu aplicabilitate la nivelul grupului și al familiei; - activități de dezvoltare a relațiilor de cooperare și colaborare cu membrii grupului și familiei; - exerciții practic aplicative de recunoaștere și relaționare cu diferite persoane (indivizi și membrii familiilor) în contexte variate.
<p>1.2. Exersarea normelor și a deprinderilor de comportament civilizată în spațiul școlar Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de aplicare a normelor de comportare și adresare în spațiul școlar ; - conversații libere/imagini între membrii claselor de același nivel; - activități transdisciplinare de simulare a unor comportamente adecvate în spațiul școlar; - identificarea unor comportamente pozitive/negative de comunicare nonverbală (gesturi cu semnificație socială) și verbală în vederea relaționării pozitive în spațiul școlar.
<p>1.3. Conștientizarea și exersarea unor atitudini potrivite raportate la mediul social Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de orientare concret-situativă în orizontul apropiat ; - exerciții de analiză a unor situații – problemă din spațiul apropiat școlii pe baza suportului concret intuitiv/material audio-video; - exerciții de deplasare și utilizare a spațiilor sociale (strada, magazine, parc, muzee) - excursii și drumeții cu respectarea normelor civice însușite ; - activități practice pentru dezvoltarea atitudinii ecologice „Să plantăm”, „Să îngrijim ...” - jocuri de rol pe teme cu conținut ecologic și moral „Micul ecologist”; - activități practice de realizare de jucării din materiale reciclabile „Cum să reciclăm”.

2. Dezvoltarea capacităților afective care să permită exprimarea emoțiilor și sentimentelor în mediul social

Clasa a VII-a
<p>2.1. Formarea unor trăsături de personalitate necesare pentru adaptarea socioprofesională Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jocuri de rol „Fapte bune, fapte rele”; - recunoașterea în contexte variate a diferitelor tipuri de relații interumane (ajutor, respect, prietenie, ură, invidie); - jocuri de intercunoaștere și relaționare pozitivă „Aruncă mingea”, „Cartoful frige”; - jocuri de intercunoaștere, socializare, dezvoltare a interesului pentru ceilalți „Cel mai bun prieten – portret”); - jocuri pentru autocunoaștere, intercunoaștere și socializare .
<p>2.2. Exersarea capacității de autocontrol în diferite situații de viață Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stabilirea unui sistem de reguli pentru o comunicare eficientă în contexte variate;

Clasa a VII-a
<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de exersarea a formelor de manifestare pozitivă față de sine, evaluarea corectă a calităților și defectelor personale pe baza unor liste de cuvinte/imagini reprezentative; - jocuri afective pentru îndepărtarea barierelor în comunicare.

3. Exersarea capacităților de cooperare și colaborare independentă în medii sociale variate

Clasa a VII-a
<p>3.1. Formarea abilităților de adaptare a propriei conduite la cerințele grupului Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de exersare a autocontrolului privind impulsurile violente, perceperea pozitivă a experiențelor de viață prin utilizarea suportului concret intuitiv, a prezentărilor Power Point etc.; - exerciții de consolidare a capacității de autoanaliză a propriului comportament în situații specifice grupului; - exerciții de aplicare a regulilor de comportare civilizată – vizite, excursii, vizionări inter-clase, inter-școli cu conținut cultural, artistic, sportiv etc; - analiza unor tipuri de comportamente deviante în viața reală și în mediul virtual prin folosirea necorespunzătoare a internetului.
<p>3.2. Exersarea abilităților de adaptare la nivel de microgrup/comunitate Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități de consolidare a capacității de a conversa (ex. cum să interacționeze cu alte persoane, subiecte de conversație plăcute/neplăcute, ascultarea activă/pasivă); - conversații tematice despre statuturile și rolurile în microgrup și comunitate („Ce facem într-o zi importantă pentru noi”); - jocuri de rol cu tematică civică corespunzătoare vârstei „Adolescentul de mâine”.

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa a VII-a
Persoana	Elemente de identitate
Mediul școlar	Comportamente /conduite adecvate la cerințele mediului școlar Orientare în spațiul școlar
Mediul social	Norme de comportare civilizată în mediul social
Gestionarea emoțiilor	Independență emoțională în acțiunile proprii
Cooperare și colaborare	Adaptarea comportamentelor în diferite situații la nivel de microgrup/comunitate

CRITERII DE EVALUARE

INDICATORI	EVALUAREA FINALĂ		
	Realizat	In curs de realizare	Nerealizat
1. Adaptarea comportamentului la mediu			
2. Manifestarea controlului și expresivității emoționale			
3. Manifestarea comportamentelor prosoziale			
4. Respectarea diversității comportamentelor la nivelul grupului			

CLASA a VIII-a**Competențe specifice și exemple de activități de învățare****1. Exersarea capacităților de autonomie socială în vederea adaptării la viața cotidiană**

Clasa a VIII-a
<p>1.1. Exersarea conduitelor de adaptare și orientare în mediul ambiant Recunoașterea propriei identități prin raportare la mediul în care trăiește Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții-joc de exersare a rolului individului la nivelul grupului și al familiei; - activități de consolidare a relațiilor de cooperare și colaborare cu membrii grupului și familiei; - exerciții practic aplicative de relaționare cu diferite persoane (indivizi și membrii familiilor) în contexte variate.
<p>1.2. Exersarea normelor și a deprinderilor de comportament civilizate în spațiul școlar Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități transdisciplinare de simulare a unor comportamente adecvate în spațiul școlar; - identificarea unor comportamente pozitive/negative de comunicare nonverbală (gesturi cu semnificație socială) și verbală în vederea relaționării pozitive în spațiul școlar ; - cunoașterea adresei școlii și localizarea ei într-un spațiu determinat (stradă, magazin, parc).
<p>1.3. Conștientizarea și exersarea unor atitudini potrivite raportate la mediul social Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de orientare concret-situativă în funcție de contextul situațional; - exerciții de deplasare și utilizare a spațiilor sociale (strada, magazine, parc, muzee) - excursii și drumeții ; - jocuri de rol cu aplicarea regulilor însușite; - exerciții pentru consolidarea și generalizarea atitudinii ecologice „Să facem curățenie”, „Să păstrăm curățenia”; - jocuri de rol pe teme cu conținut ecologic și moral „Patrula verde”, „Protectorii naturii”; - activități practice de realizare de jucării din materiale reciclabile.

2. Dezvoltarea capacităților afective care să permită exprimarea emoțiilor și sentimentelor în mediul social

Clasa a VIII-a
<p>2.1. Formarea unor trăsături de personalitate necesare pentru adaptarea socioprofesională Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jocuri de rol „Comportamente pozitive, comportamente negative”; - aplicarea în contexte variate a diferitelor tipuri de relații interumane (ajutor, respect, prietenie, ură, invidie); - aplicarea în contexte variate a relațiilor pozitive (colaborare, cooperare, întraajutorare, bunătate, dragoste, competiție); - jocuri de intercunoaștere și relaționare pozitivă „Să-l ajutăm pe cel mai mic...”; - jocuri de intercunoaștere, socializare, dezvoltare a interesului pentru ceilalți „Cel mai bun model– portret”; - jocuri pentru autocunoaștere, intercunoaștere și socializare.

Clasa a VIII-a**2.2. Exersarea capacității de autocontrol în diferite situații de viață**

Exemple de activități de învățare:

- aplicarea unui sistem de reguli pentru o comunicare eficientă în contexte variate, diferența dintre pedeapsă și disciplină;
- exerciții de exersarea a formelor de manifestare pozitivă față de alții, evaluarea calităților și defectelor la diferite persoane/personaje pe baza unor liste de cuvinte/imagini reprezentative;
- jocuri afective pentru transmiterea unor mesaje eficiente în comunicare.

3. Exersarea capacităților de cooperare și colaborare independentă în medii sociale variate**Clasa a VIII-a****3.1. Formarea abilităților de adaptare a propriei conduite la cerințele grupului**

Exemple de activități de învățare:

- exerciții de dezvoltare a autocontrolului privind impulsurile violente, perceperea pozitivă a experiențelor de viață prin utilizarea suportului concret intuitiv, a prezentărilor Power Point etc.
- exerciții de valorificare a capacității de autoanaliză a propriului comportament în situații specifice grupului;
- exerciții de aplicare a regulilor de comportare civilizată – vizite, excursii, vizionări inter-clase, inter-școli cu conținut cultural, artistic, sportiv etc.
- activități pentru dezvoltarea capacității de analiză a unor tipuri de comportamente deviate în viața reală și în mediul virtual.

3.2. Exersarea abilităților de adaptare la nivel de microgrup/comunitate

Exemple de activități de învățare:

- joc de rol cu aplicarea regulilor însușite la nivel de microgrup;
- vizionare (cu comentare) de filme privind abilități de adaptare la diferite medii;
- conversații tematice despre statuturile și rolurile în microgrup și comunitate („Ce facem într-o zi importantă pentru noi”);
- jocuri de rol cu tematică civică corespunzătoare vârstei „Modelul meu în viață...”.

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa a VIII-a
Persoana	Elemente de identitate
Mediul școlar	Comportamente /conduite adecvate la cerințele mediului școlar Orientare în spațiul școlar
Mediul social	Norme de comportare civilizată în mediul social
Gestionarea emoțiilor	Independență emoțională în acțiunile proprii
Cooperare și colaborare	Adaptarea comportamentelor în diferite situații la nivel de microgrup/comunitate

CRITERII DE EVALUARE

INDICATORI	EVALUAREA FINALĂ		
	Realizat	In curs de realizare	Nerealizat
1. Adaptarea comportamentului la mediu			
2. Manifestarea controlului și expresivități emoționale			
3. Manifestarea comportamentelor prosociale			
4. Respectarea diversității comportamentelor la nivelul grupului			

CLASA a IX-a

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Exersarea capacităților de autonomie socială în vederea adaptării la viața cotidiană

Clasa a IX-a
<p>1.1. Exersarea conduitelor de adaptare și orientare în mediul ambiant Recunoașterea propriei identități prin raportare la mediul în care trăiește Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții-joc de exersare a rolului individului la nivelul comunității; - exerciții aplicative de întocmire a unui model de viață familial echilibrat; - discuții pe marginea unor CD-uri educative pe teme de educație socială; - exerciții practic aplicative de identificare a comportamentului în situații problemă.
<p>1.2. Exersarea normelor și a deprinderilor de comportament civilizate în spațiul școlar Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jocuri de rol prin care se exersează relații de cooperare și colaborare cu colegii; - activități libere de dezvoltare a relațiilor pozitive -prietenie- („Cel mai bun prieten”); - activități de dezvoltare și consolidare a unor comportamente pozitive/negative de comunicare nonverbală și verbală în vederea relaționării pozitive în spațiul școlar .
<p>1.3. Conștientizarea și exersarea unor atitudini potrivite raportate la mediul social Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități de dezvoltare a echilibrului și al gradului de maturitate pe care îl manifestă copilul în relațiile sale cu alții; - exerciții de orientare concret-situativă în funcție de contextul situațional; - exerciții de deplasare și utilizare a spațiilor sociale (strada, magazine, parc, muzee); - excursii și drumeții; - jocuri de rol cu aplicarea regulilor însușite; - exerciții pentru consolidarea și generalizarea atitudinii ecologice „Să facem curățenie”, „Să păstrăm curățenia”; - jocuri de rol pe teme cu conținut ecologic și moral „Patrula verde”, „Protectorii naturii”; - activități practice de realizare de jucării din materiale reciclabile.

2. Dezvoltarea capacităților afective care să permită exprimarea emoțiilor și sentimentelor în mediul social

Clasa a IX-a
<p>2.1. Formarea unor trăsături de personalitate necesare pentru adaptarea socioprofesională Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități de identificare a meseriilor; - exerciții de descriere a ocupațiilor părinților; - jocuri de rol „Ce vreau să devin”; - activități cu caracter aplicativ (deplasarea în diverse fabrici, ateliere etc.); - ținuta și comportamentul în diferite meserii; - jocuri pentru autocunoaștere, intercunoaștere și socializare.
<p>2.2. Exersarea capacității de autocontrol în diferite situații de viață Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități de dezvoltare a capacității de a aprecia comportamente (ex. povestiri fără final care implică judecăți sociale); - vizionări de filme cu diferite situații sociale; - exerciții de analiză critică a acțiunii personajelor/persoanelor;

Clasa a IX-a
<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de consolidare a formelor de manifestare pozitivă față de alții, evaluarea calităților și defectelor la diferite persoane/personaje pe baza unor liste de cuvinte/imagini reprezentative; - jocuri afective pentru transmiterea unor mesaje eficiente în comunicare.

3. Exersarea capacităților de cooperare și colaborare independentă în medii sociale variate

Clasa a IX-a
<p>3.1. Formarea abilităților de adaptare a propriei conduite la cerințele grupului</p> <p>Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de consolidare a autocontrolului privind impulsurile violente, perceperea pozitivă a experiențelor de viață prin utilizarea suportului concret intuitiv, a prezentărilor Power Point etc. - exerciții de aplicare a capacității de autoanaliză a propriului comportament în situații specifice grupului; - exerciții de aplicare a regulilor de comportare civilizată – vizite, excursii, vizionări inter-clase, inter-școli cu conținut cultural, artistic, sportiv etc. - activități pentru consolidarea capacității de analiză a unor tipuri de comportamente deviate în viața reală și în mediul virtual.
<p>3.2. Exersarea abilităților de adaptare la nivel de microgrup/comunitate</p> <p>Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - joc de rol cu aplicarea regulilor însușite la nivel de microgrup; - exerciții de observare și comentare vizionată a unor filme/prezentări Power Point; -conversații tematice pe marginea unor lecturi pe teme de relaționare/comportare civilizată în societate; - jocuri de rol cu tematică civică corespunzătoare vârstei „Majoratul”.

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa a IX-a
Persoana	Elemente de identitate
Mediul școlar	Comportamente/conduite adecvate la cerințele mediului școlar Orientare în spațiul școlar
Mediul social	Norme de comportare civilizată în mediul social
Gestionarea emoțiilor	Independență emoțională în acțiunile proprii
Cooperare și colaborare	Adaptarea comportamentelor în diferite situații la nivel de microgrup/comunitate

CRITERII DE EVALUARE

INDICATORI	EVALUAREA FINALĂ		
	Realizat	In curs de realizare	Nerealizat
1. Adaptarea comportamentului la mediu			
2. Manifestarea controlului și expresivității emoționale			
3. Manifestarea comportamentelor prosociale			
4. Respectarea diversității comportamentelor la nivelul grupului			

CLASA a X-a**Competențe specifice și exemple de activități de învățare****1. Exersarea capacităților de autonomie socială în vederea adaptării la viața cotidiană**

Clasa a X-a
<p>1.1. Exersarea conduitelor de adaptare și orientare în mediul ambiant Recunoașterea propriei identități prin raportare la mediul în care trăiește Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialoguri pe tema căsătoriei și a alegerii partenerului; - discuții pe marginea locului și rolului familiei în societate; - exerciții aplicative de întocmire a unui model de viață familial echilibrat; - discuții pe marginea unor cd-uri educative pe teme de educație sexuală; - exerciții practic aplicative de identificare a comportamentului în situații problemă.
<p>1.2. Exersarea normelor și a deprinderilor de comportament civilizată în spațiul școlar Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de exersare a deprinderilor sociale adecvate în spațiul școlar. - activități libere de consolidare a relațiilor pozitive („Cel mai bun ...”); - activități de consolidare a unor comportamente pozitive/ negative de comunicare; nonverbală și verbală în vederea relaționării pozitive în spațiul școlar .
<p>1.3. Conștientizarea și exersarea unor atitudini potrivite raportate la mediul social Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități de consolidare a echilibrului și al gradului de maturitate pe care îl manifestă copilul în relațiile sale cu alții; - activități de identificare, denumire, organizare, sistem de funcționare a diferitelor componente ale mediului social (magazin, piață, instituții); - excursii și drumeții ; - jocuri de rol cu aplicarea regulilor însușite; - jocuri de rol pe teme cu conținut ecologic și moral „Școala verde”, „Să protejăm planeta”; - activități practice de realizare a unor machete din materiale reciclabile.

2. Dezvoltarea capacităților afective care să permită exprimarea emoțiilor și sentimentelor în mediul social

Clasa a X-a
<p>2.1. Formarea unor trăsături de personalitate necesare pentru adaptarea socioprofesională Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități cu caracter aplicativ (deplasarea în diverse fabrici, ateliere etc.); - ținuta și comportamentul în diferite meserii; - jocuri pentru autocunoaștere, intercunoaștere și socializare; - activități pentru formarea capacității de a distinge diferite comportamente financiare (realizarea de cumpărături mici).
<p>2.2. Exersarea capacității de autocontrol în diferite situații de viață Exemple de activități de învățare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități de consolidare a capacității de a aprecia comportamente (ex. povestiri fără final care implică judecăți sociale); - vizionări de filme cu diferite situații sociale; - activități de consolidare a unor atitudini diferențiate în situații concrete; - exerciții de consolidare a deprinderilor de comportare adecvată în familie, școală, diferite medii sociale.

3. Exersarea capacităților de cooperare și colaborare independentă în medii sociale variate

Clasa a X-a	
3.1. Formarea abilităților de adaptare a propriei conduite la cerințele grupului	Exemple de activități de învățare: - exerciții de identificare a trăsăturilor morale ale persoanei; - exerciții de simulare a unor situații de bună conviețuire; - exerciții de identificare a grupurilor de apartenență; - exerciții de identificare cu un model reprezentativ din grupul de apartenență.
3.2. Exersarea abilităților de adaptare la nivel de microgrup/comunitate	Exemple de activități de învățare: - joc de rol cu aplicarea regulilor însușite la nivel de microgrup; - dialoguri pe teme de fidelitate și sarcină; - discuții despre boli cu transmitere sexuală; - conversații tematice pe marginea unor lecturi pe teme de relaționare/comportare civilizată în societate; - jocuri de rol cu tematică civică corespunzătoare vârstei „Adultul în devenire”.

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa a X-a
Persoana	Elemente de identitate
Mediul școlar	Comportamente /conduite adecvate la cerințele mediului școlar Orientare în spațiul școlar
Mediul social	Norme de comportare civilizată în mediul social
Gestionarea emoțiilor	Independență emoțională în acțiunile proprii
Cooperare și colaborare	Adaptarea comportamentelor în diferite situații la nivel de microgrup/comunitate

CRITERII DE EVALUARE

INDICATORI	EVALUAREA FINALĂ		
	Realizat	In curs de realizare	Nerealizat
1. Adaptarea comportamentului la mediu			
2. Manifestarea controlului și expresivității emoționale			
3. Manifestarea comportamentelor prosoziale			
4. Respectarea diversității comportamentelor la nivelul grupului			

Sugestii metodologice

Programa de „**Socializare**” constituie structura de rezistență în construcția personalității copilului cu dizabilități intelectuale, grave, severe și /asociate.

În vederea intervenției pentru diminuarea problemelor de comportament, această programă propune competențe generale, specifice, tipuri de activități și conținuturi cu scopul de a-i învăța pe copii despre viața socială, nuanțele și limbajul ei specific.

Pentru a educa/dezvolta competențe de relaționare socială se propun activități pe domenii specifice, activități de formare a imaginii de sine, activități de formare a maturității sociale și activități de exersare a deprinderilor sociale. Totodată am inclus și activități de dezvoltare a sensibilității față de ceilalți care să se centreze pe aspecte specifice cum ar fi recunoașterea drepturilor și responsabilităților proprii și ale celorlalți.

Programa de „**Socializare**” prin activitățile propuse este indispensabilă, deoarece copiii cu dizabilitate intelectuală severă apar deseori ca fiind incapabili să interacționeze în situații sociale fără o instrucție directă.

Ca element de noutate programa propune criterii de evaluare și oferă o perspectivă interdisciplinară.

Activitățile din programa de „**Socializare**” desfășurate cu elevii cu dizabilități intelectuale grave, severe și/ asociate, încurajează acomodarea la grupul școlar, dezvoltarea unor comportamente la cerințele activității școlare, dobândirea unui model adecvat de primire-oferire a afectivității.

Activitățile propuse oferă cadrului didactic posibilitatea de individualizare a sarcinilor didactice /conținuturilor la posibilitățile copilului și la ritmul evoluției sale, prin ameliorarea conduitelor, utilizarea metodei condiționării pozitive/recompensei cu scopul întăririi unor reacții normale.

Prin realizarea acestor tipuri de activități, cadrul didactic poate forma /dezvolta competențe de relaționare socială în contexte variate, cu accent pe cooperare și asigurarea unui climat afectiv, pozitiv, securizat.

Bibliografie

1. Albu, C., (2006), *Psihomotricitate*, Editura Institutul European;
2. Ausubel, P.D., (1986) *Învățarea în școală*, București: Editura Didactică și Pedagogică;
3. Gherguț, A., (2013), *Sinteze de psihopedagogie speciala. Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice*, Iași: Editura Polirom;
4. Leaf, R., McEachin, J., (2011), *Ghid de terapie ABA*, partea a II-a Programe de Lucru, București: Editura Frontiera;
5. Neamțu, C., (2003). *Devianța Școlară- Ghid de intervenție în cazul problemelor de comportament ale elevilor*, Iași: Editura Polirom;
6. Radu, Gh., (coord.), (1999), *Introducere în psihopedagogia școlarălor cu handicap*, București: Editura Pro Humanitate;
7. Păunescu, C., Mușu, I., (1990), *Recuperarea medico-pedagogică a copilului handicapat mintal*, București: Editura Medicală;
8. *** (2008), *** Programa de terapie educațională complexă și integrată pentru elevii cu dizabilități severe, profunde și/sau asociate*, nr. 5234/2008;
9. *** (2002), *Curriculum pentru copii cu deficiențe (dizabilități) severe și profunde*, București: Asociația RENINCO România;
10. *** (1998), *Educația integrată a copiilor cu handicap*, București: Asociația RENINCO România;
11. *** (2000) *Ghid de predare-învățare pentru copiii cu CES*, București: Asociația RENINCO România;

- 12.*** (2014), *Abilitarea curriculară a cadrelor didactice din învățământul primar pentru clasa pregătitoare* - Program de formare continuă pentru cadrele didactice din învățământul primar, Ministerul Educației Naționale, Universitatea din București - Departamentul de Formare a Profesorilor și SOFTWIN SRL, CCD Argeș, Brașov, Brăila, București, Caraș-Severin, Cluj, Dolj, Iași.

Grupul de lucru

Liana Maria MITRAN, coordonator Ministerul Educației

Vasilica COMIȘEL, coordonator Inspectoratul Școlar Județean Prahova

Nume, prenume	Instituție de apartenență
Lixandru Ioana Iuliana	Centrul Școlar de Educație Incluzivă, Orașul Vălenii de Munte
Ene Sanda Monica	Centrul Școlar de Educație Incluzivă, Orașul Vălenii de Munte
Gociu Claudia	Centrul Școlar de Educație Incluzivă nr.1 Ploiești